

Koncepcijas "Lobēšanas tiesiskās reglamentācijas nepieciešamība Latvijā" kopsavilkums

Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs (turpmāk – birojs), īstenojot Korupcijas novēršanas un apkarošanas programmā 2004.–2008.gadam definētos uzdevumus, ir sācis veidot sistēmu, kurā privāto personu iesaistīšana valsts un pašvaldības lēmumu pieņemšanas procesā pamatota uz vienlīdzības, atklātuma un "caurspīdīguma" principiem. Birojs ir izstrādājis koncepcijas projektu "Lobēšanas tiesiskās reglamentācijas nepieciešamība Latvijā".

Koncepcijas mērķis ir ļaut nodrošināt atklātību par to valstisko lēmumu pieņemšanu, kas ir tapuši atsevišķu personu vai grupu interesēs.

Koncepcija sagatavota, ņemot vērā šādas darba grupas piedāvātās definīcijas: lobētājs ir fiziskā persona vai privāto tiesību juridiskā persona, kas, savu vai citu privātpersonu interešu vadīta, par atlīdzību vai bez tās lobē; lēmumu pieņemšanas process – norise, kurā publiskās varas subjekts pieņem, groza vai atceļ normatīvos aktus vai politikas plānošanas dokumentus, kā arī sagatavo tos, atbalsta vai noraida priekšlikumus un iebildumus par tiem.

Piedāvātie problēmu risinājumi

Izvērtējot lobēšanas tiesiskās reglamentācijas nepieciešamību Latvijā, darba grupa secināja, ka risinājumi šo problēmu novēršanai ir saistīti ar atklātības palielināšanu par lobētāju aktivitātēm. Sabiedrībai ir tiesības zināt, pēc kādu personu vai to grupu priekšlikumiem ir pieņemti normatīvie akti, izstrādāti politikas dokumenti. Lai nodrošinātu atklātību, nepieciešams rakstiski dokumentēt vai reģistrēt informāciju par lobētāju darbību.

Problēmu risināšanai koncepcijā ir piedāvāti trīs risinājuma varianti:

1.variants. Speciāla likuma izstrāde un grozījumi citos normatīvajos aktos

Šis variants paredz, ka tiek izstrādāts likums, kurā tiek regulēti šādi jautājumi: kas ir lobēšana un lobētāji, izņēmumi, kas nav uzskatāmi par lobēšanu, un lobēšanas pamatprincipi. Paredzēts izveidot lobētāju reģistru un noteikt tajā esošās informācijas publiskošanas kārtību.

Lobēšanas procesa uzraudzības funkcijas kopējās izmaksas varētu būt aptuveni Ls 44 420 pirmajā darbības gadā un aptuveni Ls 30 670 nākamajos gados.

2.variants. Lobēšanas pamatprincipu noteikšana saistībā ar priekšlikumu iesniegšanas un izskatīšanas kārtību un grozījumu veikšana citos normatīvajos aktos

Šis variants paredz, ka Iesniegumu likums tiek papildināts ar sadaļu, kas regulētu lobēšanas procesu. Likumā ar priekšlikumu tiek saprasts tāds

privātpersonas iesniegums, kurā privātpersona izsaka ierosinājumu iestādei. Tāpat leģitīmas lobēšanas pamatā ir informācijas sniegšana iestādei un ierosināšana veikt vai neveikt kādu darbību, kas nozīmē, ka lobēšana ir ļoti cieši saistīta ar priekšlikumu sniegšanas procesu. Paredzēts izveidot lobētāju reģistru un noteikt tajā esošās informācijas publiskošanas kārtību.

Lobēšanas procesa uzraudzības funkcijas kopējās izmaksas varētu būt aptuveni Ls 44 420 pirmajā darbības gadā un aptuveni Ls 30 670 nākamajos gados.

3.variants. Lobēšanas atklātības pamatprincipu noteikšana valsts un pašvaldību institūciju ētikas kodeksos un citos normatīvajos aktos

Variants paredz atklātības, vienlīdzības un godprātības pamatprincipu piemērošanu lobēšanas procesam valsts un pašvaldību institūciju ētikas kodeksos. Valsts amatpersona sabiedrības interesēs godprātīgi atklāj, kuras personas ir kontaktējušās ar institūciju, lai ietekmētu lēmumu pieņemšanas procesu. Valsts amatpersonai ir pienākums nodrošināt vienlīdzību informācijas un amatpersonu pieejamībā visām jautājuma izskatīšanā ieinteresētajām pusēm.

Paskaidrojot šo principu piemērošanu ikdienas praksē, ir nepieciešams izstrādāt arī uzvedības noteikumus personām, kas rīkojas publiskas personas vārdā, piemēram, attiecībā uz dāvanu pieņemšanu un informācijas izpaušanu lobētājam.

Visos variantos papildus paredzēts veikt grozījumus arī citos normatīvajos aktos:

1) grozījumi Ministru kabineta 2001.gada 4.decembra instrukcijā Nr.7 "Kārtība, kādā valsts institūcijas ievieto informāciju internetā", lai nodrošinātu, ka iestāžu mājaslapās internetā tiek publicēta informācija par lobētājiem darba grupās un konsultatīvajās padomēs;

2) grozījumi Saeimas kārtības rullī, paredzot, ka visos gadījumos, kad tiek sniegti priekšlikumi par jauniem normatīvo aktu projektiem vai to grozījumiem, tiek sagatavots rakstisks priekšlikumu nepieciešamības pamatojums;

3) grozījumi likumā "Par pašvaldībām", nosakot, ka saistošajiem noteikumiem jā sagatavo anotācijas un sagatavošanas kārtība jānosaka pašvaldības nolikumā;

4) grozījumi Ministru kabineta 2002.gada 12.marta noteikumos Nr.111 "Ministru kabineta kārtības rullis", nosakot, ka arī paskaidrojuma rakstā jānorāda, ar kādām organizācijām notikušas konsultācijas;

5) grozījumi Krimināllikuma 326.¹ pantā, lai varētu nošķirt lobēšanas atļautās formas no tirgošanās ar ietekmi.

Lobēšanas procesa atklātību ir iespējams panākt, nosakot lobēšanas pamatprincipus valsts un pašvaldību institūciju ētikas kodeksos, un konstatētās problēmas risināt, veicot grozījumus citos normatīvajos aktos. Darba grupa atbalsta koncepcijas 3.variantu (koncepcijas "Lobēšanas tiesiskās reglamentācijas nepieciešamība Latvijā" 7.3.apakšpunkts).

Ietekme uz valsts budžetu nav sagaidāma, jo lobētāji netiks reģistrēti un būtiska darba apjoma palielināšanās iestādēs nav paredzama.